

ความเทียบเท่าในการแปลคำว่า *ເຢ໋ /tiv/* ‘ไป’ และ *ຍກ /mɔɔk/* ‘มา’
ในภาษาเขมรเป็นภาษาไทย

กฤตกร สารกิจ*

ไกล่รุ่ง อามระดิษ**

รับบทความ: 28 สิงหาคม 2564

แก้ไขบทความ: 8 ตุลาคม 2564

ตอบรับ: 26 ตุลาคม 2564

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเทียบเท่าในการแปลคำว่า *ເຢ໋ /tiv/* ‘ไป’ และ *ຍກ /mɔɔk/* ‘มา’ ในภาษาเขมรปัจจุบันเป็นภาษาไทย โดยเก็บข้อมูลจาก นวนิยายภาษาเขมรจำนวน 2 เรื่อง ซึ่งเผยแพร่ใน ค.ศ. 1938 และ 2006 และสำนวนแปลภาษาไทยของนวนิยายทั้งสอง ผลการศึกษาพบว่าสำนวนแปลภาษาไทยของคำว่า *ເຢ໋ /tiv/* ‘ไป’ และ *ຍກ /mɔɔk/* ‘มา’ ในภาษาเขมร มี 3 ลักษณะ คือ 1) สามารถแปลเป็นคำว่า ไป และ มา ในภาษาไทยได้อย่างเทียบเท่า 2) สามารถแปลเป็นคำว่า ไป และ มา ในภาษาไทยได้ แต่ต้องปรับรูปแบบทางวากยสัมพันธ์ และ 3) ไม่สามารถแปลเป็น

* ครูกระบวนการโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะวิทยาการเรียนรู้ และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (อีเมล: krittakom.sa@lsed.tu.ac.th)

** อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (อีเมล: akclairung@hotmail.com)

คำว่า *ไป* และ *มา* ในภาษาไทยได้ เมื่อพิจารณาปัจจัยที่ทำให้แปลได้อย่างเทียบเท่า พบว่ามีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 3 ปัจจัย คือ 1) การเรียงลำดับคำในประโยคแบบประธาน-กริยา-กรรมในภาษาเขมรและภาษาไทย 2) การเป็นภาษาคำโดดของภาษาเขมรและภาษาไทย และ 3) การมีหน่วยสร้างกริยาเรียงในภาษาเขมรและภาษาไทย ส่วนปัจจัยที่ทำให้เกิดความไม่เทียบเท่าในการแปล คือ การกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่ไม่เท่ากันระหว่างภาษาเขมรและภาษาไทย

คำสำคัญ: ไป, มา, ภาษาเขมร, สำนวนแปลภาษาไทย

Equivalence in Translating the Words *ទៅ* /*tiv*/ ‘go’ and *មក* /*mook*/ ‘come’ in Khmer into Thai

Krittakorn Sarakit^{*}

Klairung Amratisha^{**}

Received: *August 28, 2021*

Revised: *October 8, 2021*

Accepted: *October 26, 2021*

Abstract

This article aims to study the equivalence in translating modern Khmer words *ទៅ* /*tiv*/ ‘go’ and *មក* /*mook*/ ‘come’ into Thai. The data was collected from two Khmer novels published in 1938 and 2006 and their Thai translations. It is found that the translations of these two words can be categorized into 3 groups: 1) they can be equivalently translated into Thai as /*pay*/ ‘go’ and /*maa*/ ‘come’; 2) they can be translated as /*pay*/ ‘go’ and /*maa*/ ‘come’ in Thai but the translated sentence must be partly

^{*} Facilitator Teacher, Thammasat Secondary School, Faculty of Learning Sciences and Education, Thammasat University. (E-mail: krittakorn.sa@lsed.tu.ac.th)

^{**} Lecturer, Department of Thai, Faculty of Arts, Chulalongkorn university (E-mail: aklairung@hotmail.com)

altered; and 3) they cannot be translated as /pay/ 'go' and /maa/ 'come' in Thai. Three factors responsible for the cases in which *ទៅ* /tiv/ 'go' and *មក* /mook/ 'come' can be translated as /pay/ 'go' and /maa/ 'come' in Thai include: 1) the Subject-Verb-Object word order in Khmer and Thai; 2) the status of Khmer and Thai as isolating languages; and 3) the serial verb construction in Khmer and Thai. As for the cases in which *ទៅ* /tiv/ 'go' and *មក* /mook/ 'come' cannot be translated as /pay/ 'go' and /maa/ 'come' in Thai, the significant factor concerns the process of grammaticalization in Khmer and Thai languages.

Keywords: come, go, Khmer, Thai translation

บทนำ

‘ไป’ และ ‘มา’ เป็นคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่พื้นฐานที่พบได้ในทุกภาษา (Wilkins & Hill, 1995) ‘ไป’ ใช้เมื่อการเคลื่อนที่นั้นมีทิศทางออกห่างจากผู้พูด ส่วน ‘มา’ ใช้เมื่อการเคลื่อนที่ที่มีทิศทางเข้าหาตัวผู้พูด จะเห็นได้ว่าคำทั้งสองเป็นคู่คำที่มีความหมายตรงข้ามกัน ทิศทางที่ต่างกันนั้นอาจขึ้นอยู่กับผู้พูดว่ามีจุดอ้างอิงเป็นจุดใด

ภาษาเขมรเป็นภาษาหนึ่งที่พบลักษณะบางประการที่น่าสนใจเกี่ยวกับ ‘ไป’ และ ‘มา’ จากการศึกษาของ กฤตกร สารกิจ, ไกลรุ่ง อามระดิษ และวิภาส โปธิแพทย์ (2563) ซึ่งศึกษารูปแบบทางวากยสัมพันธ์¹และความหมายของคำว่า *ទៅ* /tɨv/ ‘ไป’ และ *មក* /mɔɔk/ ‘มา’ ในภาษาเขมร โดยเก็บข้อมูลจากนวนิยายเรื่อง *สุผาด (ญะผาด)* และนวนิยายเรื่อง *เมฆจะอับบ (เมฆจะอับบ)* พบว่าคำทั้งสองสามารถปรากฏได้หลายตำแหน่งในประโยค กล่าวคือ คำทั้งสองไม่เพียงปรากฏในกริยาลี แต่ยังสามารถปรากฏในบุพบทลีได้อีกด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (1) *ខ្ញុំមិនទៅភ្នំពេញទេ។*
 /knom min tɨv pnumpiɲ tee/²
 ฉัน ไม่ ไป พนมเปญ คำแสดงการปฏิเสธ³
 (ญะผาด)

¹ รูปแบบทางวากยสัมพันธ์ คือ รูปแบบของคำ *ទៅ* /tɨv/ ‘ไป’ และ *មក* /mɔɔk/ ‘มา’ ในภาษาเขมรในตำแหน่งต่าง ๆ เช่น ปรากฏเป็นกริยาเดี่ยว ปรากฏนำหน้าคำกริยา ปรากฏระหว่างคำกริยา หรือปรากฏตามหลังคำกริยา

² การถอดเสียงภาษาเขมรใช้ตามระบบของเฮดลีย์และคณะ (Headley et al, 1997) ในหนังสือ *Modern Cambodian-English Dictionary*

³ คำแปลภาษาไทยในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยพิจารณาคำแปลเป็นภาษาไทยโดยคำนึงถึงคำที่มีความหมายใกล้เคียงกับความหมายเดิมในภาษาเขมรมากที่สุด

(2) *วิเลี่ยมยกบบูลอุ้เฝ้าสุตไกร*

/vi7liam mʉʉk babuəl kɲom tiv stuuc tray/

วิลเลียม มา ขวน ฉั่น ไป ตก ปลา

(เมฆตุ้หู้บู้)

(3) *ณารินิยายเฝ้าสุผาต*

/naarin ni7yiey tiv soophaat/

ณาริน พุด ไป สุผาต

(สุผาต)

(4) *เวลคัมณาคเฝ้าณาสกัณต์ ๕ เฝ้า ๖ โย้ไกร ธารบักเฝ้ายช*
ผ่นเบ๊ย

/rɔlɔʉk kamnaac dael mien kampuəh pii 5 tiv 6 maet

baan bak baok mʉʉk dal haəy/

คลื่น ร้าย ที่ มี ความสูง ตั้งแต่ 5 ไป 6 เมตร

ได้ พัด ชัด มา ถึง แล้ว

(เมฆตุ้หู้บู้)

จากตัวอย่าง (1) - (3) แสดงให้เห็นการปรากฏในกริยาวลีของคำว่า *เฝ้า* /tiv/ ‘ไป’ และ *ยช* /mʉʉk/ ‘มา’ ในภาษาเขมร ทั้งนี้ อาจปรากฏเป็นได้ทั้งกริยาเดี่ยวหรือปรากฏร่วมกับคำกริยาอื่น ๆ ในกริยาวลี ขณะที่ตัวอย่าง (4) แสดงให้เห็นว่า นอกเหนือจากกริยาวลีแล้ว ยังสามารถปรากฏในบุพบทวลีได้ด้วยเช่นกัน

ด้วยเหตุที่งานดังกล่าวข้างต้นได้เลือกเก็บข้อมูลจากนวนิยายภาษาเขมร นวนิยายเหล่านั้นมีการแปลเป็นภาษาไทยด้วย ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลจากสำนวนแปลภาษาไทยมาลองเปรียบเทียบดู พบว่ามีลักษณะที่น่าสนใจบางประการ ดังนี้

(5) สำนวนภาษาเขมร

อุ้ยริเฮ่คู้เทญเจ

/knom min tiv pnumpijn tee/

ฉัน ไม่ ไป พนมเปญ คำแสดงการปฏิเสธ

(สุชาติ)

สำนวนแปลภาษาไทย

ฉันไม่ไปพนมเปญหรอก

(สุชาติ)

(6) สำนวนภาษาเขมร

วิญญะยักขบูลอุ้เตสฺตฺเรี

/viɿliəm mɔɔk babuəl knom tiv stuuc trəy/

วิลเลียม มา ขวน ฉัน ไป ตก ปลา

(เมฆาะหฺร์หฺญ)

สำนวนแปลภาษาไทย

วิลเลียมมาชวนน้องไปตกปลา

(โพยมพยับหมอก)

(7) สำนวนภาษาเขมร

ณารินริยายเฮลสุผาต

/naarin niʔyiey tiv soophaat/

ณาริน พุด ไป สุผาด

(สุผาด)

สำนวนแปลภาษาไทย

ณารินพุดกับสุผาด

(สุผาด)

(8) สำนวนภาษาเขมร

*เวลกักณาคไผลยารกัถล่ถึ ๕ เฮล ๖ โย้เกุ่ ธารบักเบากยัก
ผล่เบ็เฮ*

/rɔlvɔk kamnaac dael mien kampuəh pii 5 tiv 6 maet

baan bak baok mɔvɔk dɔl haəy/

คลื่น ร้าย ที่ มี ความสูง ตั้งแต่ 5 ไป 6 เมตร
ได้ พัด ชัด มา ถึง แล้ว

(เมฆอุทะห์ญ)

สำนวนแปลภาษาไทย

คลื่นร้ายที่มีความสูง 5 ถึง 6 เมตร ก็ได้ถ้าโถมเข้ามาถึงแล้ว

(โพยมพยับหมอก)

จากตัวอย่าง (5) และ (6) จะเห็นได้ว่าคำว่า *เร่* /tiv/ ‘ไป’ และ *ยัก* /mɔɔk/ ‘มา’ ในภาษาเขมรสามารถแปลเป็นคำว่า *ไป* และ *มา* ในภาษาไทยได้ โดยยังคงสามารถรักษาตำแหน่งและความหมายได้ตามสำนวนภาษาเขมร สอดคล้องกับแนวคิดของธีระพันธ์ เหลืองทองคำ (2557) ที่เสนอว่า ไวยากรณ์ของภาษาเขมรและภาษาไทยมีความคล้ายคลึงกันมาก แม้ว่าภาษาเขมรจะจัดอยู่ในตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก และภาษาไทยจัดอยู่ในตระกูลภาษาขร้า – ไท แต่ก็สามารถนำโครงสร้างไวยากรณ์และคำศัพท์ของทั้งสองภาษามาเปรียบเทียบกันได้แบบคำต่อคำ

อย่างไรก็ดี ในความคล้ายคลึงกันนี้ ยังคงมีลักษณะบางประการที่แตกต่างกันเห็นได้จากตัวอย่าง (7) และ (8) ที่ผู้แปลไม่ได้เก็บคำว่า *ไป* และ *มา* ไว้ในสำนวนแปล หากผู้แปลเลือกเก็บคำว่า *ไป* และ *มา* ไว้ เพื่อรักษารูปเดิมตามต้นฉบับ จะได้สำนวนแปลว่า **ฉวรินพูดไปสูผาด* และ **คลิ่นร้ายที่มีความสูง 5 ไป 6 เมตร ก็ได้* *ถาโถมเข้ามาถึงแล้ว* ประโยคทั้งสองต่างก็เป็นประโยคที่ผิดไวยากรณ์ในภาษาไทย ไม่อาจสื่อสารให้เข้าใจได้

จากตัวอย่าง (5) - (8) นี้ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่ามีกรณีใดบ้างที่คำว่า *เร่* /tiv/ ‘ไป’ และ *ยัก* /mɔɔk/ ‘มา’ ในภาษาเขมรสามารถแปลเป็นภาษาไทยได้ โดยสามารถรักษารูปแบบทางวากยสัมพันธ์และความหมายไว้ได้ตามต้นฉบับ กรณีใดบ้างที่ไม่สามารถทำได้ และมีปัจจัยใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับสำนวนแปลรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยเลือกใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เพื่อทำความเข้าใจลักษณะการแปลที่เกิดขึ้น โดยเก็บข้อมูลจากนวนิยายภาษาเขมรและฉบับแปลเป็นภาษาไทยจำนวน 2 เรื่อง คือ นวนิยายเรื่อง *สุผาด* (สุผาด) ของ รีม คิน (รีช คีธ) ซึ่งแต่งขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1938 และตีพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกใน ค.ศ. 1941 ขณะกัมพูชายังเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส นักวิชาการด้านนวนิยายเขมรหลายท่านเห็นว่า *สุผาด* เป็นนวนิยายเรื่องแรกที่แต่งขึ้นเป็นภาษาเขมร (Amratisha, 2009) ในการศึกษา

ผู้วิจัยเลือกใช้ฉบับตีพิมพ์ครั้งที่ 12 เมื่อ ค.ศ. 1965 (สี สีส, 1965) เนื่องจากเป็นฉบับที่ ประยูร ทรงศิลป์ นำมาแปลเป็นภาษาไทย ใช้ชื่อเรื่องว่า สุผาด (ริม คิน, 2550) ส่วนนวนิยายอีกเรื่องหนึ่งคือ นวนิยายเรื่อง เมฆจะอับบ (เมฆจะอับบ) ของ คงค์ บุนเณิน (คณ บุนเณิน, 2006) ซึ่งแต่งและตีพิมพ์เมื่อ ค.ศ. 2006 แปลเป็นภาษาไทย โดยใช้ชื่อเรื่องว่า โปยมพยับหมอก มี ชาญชัย คงเพียรธรรม เป็นบรรณาธิการแปล (คงค์ บุนเณิน, 2557) การที่ผู้วิจัยเลือกนวนิยายทั้ง 2 เรื่องและฉบับแปลเป็นภาษาไทยมาเป็น ข้อมูลในการวิจัยก็ด้วยเหตุผลหลายประการ คือ เรื่องสุผาดนับเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของ ภาษาเขมรปัจจุบันที่ปรากฏให้เห็นในงานเขียนร้อยแก้วสมัยใหม่ยุคแรกเริ่ม ในขณะที่ เรื่อง เมฆจะอับบ นั้นแต่งขึ้นหลัง ค.ศ.1993 เมื่อกัมพูชาเปลี่ยนกลับมาปกครองด้วย ระบอบประชาธิปไตยอีกครั้งหนึ่งหลังจากผ่านการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสงคราม อันยาวนานซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อภาษาเขมรปัจจุบัน ช่วงเวลาการแต่งที่ห่างกันกว่า 60 ปีน่าจะปรากฏข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงเฉพาะสมัย (synchronic change) ในภาษาเขมรซึ่งสะท้อนให้เห็นได้ผ่านการแปล นอกจากนั้น นวนิยายภาษา เขมรที่มีการแปลเป็นภาษาไทยยังมีจำนวนไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นการแปลเพื่อประโยชน์ ในการศึกษาภาษาเขมรหรือเพื่อใช้ในการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาของนวนิยายเป็นหลัก ต่างจากเรื่อง สุผาด และ โปยมพยับหมอก ซึ่งมีการตีพิมพ์เผยแพร่แก่ผู้อ่านชาวไทย โดยทั่วไป จึงเหมาะแก่การนำมาศึกษาการแปลมากกว่า เหตุผลประการสุดท้ายคือ นวนิยายทั้งสองเรื่อง เป็นข้อมูลที่ กฤตกร สารกิจ, โกศลรุ่ง อามระดิช และวิภาส โพธิแพทย์ (2563) ได้เคยใช้เป็นข้อมูลในการศึกษารูปแบบทางวากยสัมพันธ์และ ความหมายของคำว่า *se/tiv* ‘ไป’ และ *yk/mock* ‘มา’ ในภาษาเขมรไว้ก่อนแล้ว การนำมาศึกษาต่อยอดในด้านการแปล จะทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับคำทั้งสอง และการแปลคำทั้งสองเป็นภาษาไทยที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

แนวคิดเรื่องการแปลและการแปลวรรณกรรม

นักวิชาการด้านการแปลคนสำคัญคือ ปีเตอร์ นิวมาร์ก (Newmark, 1988) ได้ อธิบายความหมายของ การแปล ไว้ว่า คือการถ่ายทอดความหมายของเนื้อหาในต้นฉบับไปเป็นอีกภาษาหนึ่งให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของผู้แต่ง กล่าวคือ ผู้แปลต้อง พยายามสร้างผลตอบสนองของผู้อ่านฉบับแปลให้ได้เทียบเคียงกับสิ่งที่ต้นฉบับ ต้องการนำเสนอ พร้อมกันนั้น ก็ต้องพยายามรักษารูปแบบของการนำเสนอความคิดใน ภาษาต้นฉบับไว้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ดังนั้น ก่อนจะลงมือแปล ผู้แปลจะต้องเข้าใจ ประเภทและหน้าที่ของต้นฉบับเสียก่อน เพื่อเลือกแนวทางการแปลให้สอดคล้องกับต้นฉบับ แต่ละประเภท

สำหรับต้นฉบับประเภทวรรณกรรม นิวมาร์ก (Newmark, 1988) และ นักวิชาการด้านการแปลคนอื่น ๆ (Nida and Taber, 2003) จัดให้เป็นต้นฉบับประเภท วรรณสาร (Expressive Text) หรือต้นฉบับที่มุ่งแสดงอารมณ์และความรู้สึกนึกคิดของ ผู้ส่งสาร ต้นฉบับประเภทนี้มักใช้ถ้อยคำที่ประณีตบรรจงและกลวิธีการเขียนที่หลากหลาย โดยผู้แต่งจะให้ความสำคัญในการเลือกรูปภาษา ทั้งการใช้คำ รูปประโยค หรือการลำดับ ความ เพื่อสื่อความหมายที่ตนต้องการ ดังนั้น ในการแปลต้นฉบับประเภทนี้จึงควรแปล ค่อนข้างตรงตัวโดยเคารพถ้อยคำสำนวนของผู้เขียนในต้นฉบับต้นฉบับ ไรส์ (Reiss, 2000, p. 33) ยังเสริมด้วยว่า ผู้แปลควรใส่ใจกับรูปภาษาที่ผู้ประพันธ์ใช้ แม้มิใช่ว่าต้องยึดติดกับ โครงสร้างของภาษาต้นฉบับเสียจนทำให้บทแปลอ่านไม่รู้เรื่อง ผู้แปลควรต้องเข้าใจ รูปภาษาต้นฉบับอย่างลึกซึ้งและพยายามค้นหารูปภาษาที่ใช้ในการแปลที่คล้ายคลึง เพื่อให้เกิดความรู้สึกที่ใกล้เคียงกัน

การแปลวรรณกรรมเป็นกระบวนการทำงานที่ผู้แปลจำเป็นต้องมีขั้นตอนในการทำงาน เพื่อให้งานแปลนั้นออกมาอย่างสมบูรณ์ที่สุด วัลยา วิวัฒน์ศร (2557) กล่าวถึงขั้นตอนการแปลวรรณกรรมไว้ว่า ในขั้นแรก ผู้แปลจะต้องทำความเข้าใจต้นฉบับให้ละเอียด เพื่อวิเคราะห์บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงถ่ายทอดความหมายด้วยการแปล โดยคำนึงถึงลักษณะต่าง ๆ ของภาษา เช่น ความเก่า - ใหม่ ภาษาพูด - ภาษาเขียน ความหมายนัยแฝงผ่านภาษาวรรณคดี รวมถึงเสียงในภาษา เมื่อแปลเสร็จแล้ว ผู้แปลต้องตรวจสอบความเรียบร้อยของตัวบทฉบับแปลอีกครั้ง แล้วจึงส่งให้บรรณาธิการพิจารณาตรวจแก้เป็นลำดับสุดท้าย กระบวนการเหล่านี้จะต้องทำให้ได้ถึงระดับการสร้างสรรค์ของนักประพันธ์ โดยที่ผู้แปลจะต้องพยายามรักษาริบทบทวนวรรณกรรมในภาษาเดิมและคำนึงถึงผู้อ่านฉบับแปลอย่างเท่าเทียมกัน

กระบวนการแปลยังเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้แปลอีกด้วย ดังที่ ไรส์ (อ้างถึงใน วรรณา แสงอร่ามเรือง, 2552, น. 9) กล่าวถึงกระบวนการแปลว่าเป็นกระบวนการตัดสินใจอย่างหนึ่ง เมื่อได้ศึกษาตัวบทเป็นอย่างดีแล้ว ผู้แปลจะต้องผ่านกระบวนการนี้ถึง 2 ขั้นตอน ขั้นแรกเป็นการตัดสินใจหลักเพื่อกำหนดแนวทางในการแปลว่าจะเลือกแปลตามที่ตนเข้าใจ แปลโดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะหรือแปลโดยใช้ตัวบทต้นฉบับเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการสร้างตัวบทใหม่ เมื่อผู้แปลได้ตัดสินใจหลักเรียบร้อยแล้ว ก็มาถึงขั้นตอนของการตัดสินใจย่อย ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเก็บรายละเอียดต่าง ๆ โดยผู้แปลต้องพิจารณาตัวบทแล้วตัดสินใจว่าจะแปลข้อความนั้น ๆ โดยใช้คำศัพท์หรือโครงสร้างประโยคแบบใด เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจสำนวนแปลได้ดีที่สุด

จากขั้นตอนการแปลและกระบวนการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องดังที่ได้กล่าวไปข้างต้น จะเห็นได้ว่าการแปลวรรณกรรมเป็นการเลือกใช้คำศัพท์ โครงสร้างประโยค หรือข้อความในภาษาปลายทาง เพื่อรักษาเนื้อความหรือความหมายเดิมในภาษาต้นทางให้ได้มากที่สุดจากแนวคิดนี้ เมื่อนำมาพิจารณาประกอบกับภาษาเขมรและภาษาไทยซึ่งมีโครงสร้าง

ทางไวยากรณ์คล้ายคลึงกัน สามารถแปลเทียบกันได้แบบคำต่อคำ กรณีที่ผู้แปลไม่สามารถแปลได้อย่างเทียบเท่า และจำเป็นต้องปรับลักษณะบางประการเพื่อให้สามารถสื่อความหมายในภาษาเดิมได้ จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจ ผู้วิจัยจะนำแนวคิดนี้มาใช้เพื่อพิจารณาคำว่า *ເຢ* /tiv/ ‘ไป’ และ *ຍກ* /mɔɔk/ ‘มา’ ในภาษาเขมรกับสำนวนแปลภาษาไทยต่อไป

ความเทียบเท่าในการแปลคำว่า *ເຢ* /tiv/ ‘ไป’ และ *ຍກ* /mɔɔk/ ‘มา’ ในภาษาเขมรเป็นภาษาไทย

จากการเก็บข้อมูล พบว่าคำว่า *ເຢ* /tiv/ ‘ไป’ และ *ຍກ* /mɔɔk/ ‘มา’ ในภาษาเขมรสามารถแปลเป็นคำว่า *ไป* และ *มา* ได้อย่างเทียบเท่าในบางกรณี และบางกรณีผู้แปลจำเป็นต้องปรับสำนวนแปลภาษาไทยบางประการเพื่อให้สามารถสื่อความหมายได้เช่นเดียวกับภาษาเขมร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. กลุ่มที่แปลเป็นคำว่า *ไป* และ *มา* ในภาษาไทยได้อย่างเทียบเท่า พบในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1.1 คำว่า *ເຢ* /tiv/ ‘ไป’ และ *ຍກ* /mɔɔk/ ‘มา’ ในภาษาเขมรที่ปรากฏในกริยาวลี⁴

⁴ กริยาวลี (verb phrase) คือ หน่วยสร้างที่มีคำกริยาเป็นส่วนหลัก จะมีส่วนรอง/ส่วนขยายหรือไม่ก็ได้ เช่น *ກໍລັງກິນ* ใน *ເຂົາກໍລັງກິນ* และ *reading a book* ใน *He's reading a book*. (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2560, น. 465)

1.1.1 กริยาวลีที่ประกอบด้วยกริยาเดียว

(9) สำนวนภาษาเขมร

ខ្ញុំមិនទៅភ្នំពេញទេ។

/knom min tiv pnumpij tee/

ฉัน ไม่ ไป พนมเปญ คำแสดงการปฏิเสธ

(สุผาค)

สำนวนแปลภาษาไทย

ฉันไม่ไปพนมเปญหรอก

(สุผาค)

(10) สำนวนภาษาเขมร

ខ្ញុំទៅសិនហើយ។

/knom tiv sən haəy/

ฉัน ไป ก่อน แล้ว

(เมษะตุระหัมบุ)

สำนวนแปลภาษาไทย

ฉันไปก่อนนะ

(โพยมพยับหมอก)

(11) สำนวนภาษาเขมร

ฉะยักกี/สุภกณ?

/ʔaen mɔɔk pii srok naa/

เอ็ง มา จาก⁵ เมือง ไหน

(สุเภาต)

สำนวนแปลภาษาไทย

เจ้าหนูมาจากไหน

(สุผาด)

คำว่า *เตี* /tiv/ ‘ไป’ และ *ยัก* /mɔɔk/ ‘มา’ ในตัวอย่างข้างต้น ทำหน้าที่เป็นกริยาหลักของประโยค มีรูปแบบทางวากยสัมพันธ์ คือ [นามวลี_{ประธาน} + *เตี/ยัก* + (นามวลี⁶/บุพบทวลี⁷)] มีความหมายแสดงการเคลื่อนที่เชิงกายภาพจากสถานที่หนึ่งไปยังสถานที่หนึ่ง จะเห็นได้ว่าในสำนวนแปลภาษาไทย ผู้แปลสามารถแปลเป็นคำว่า *ไป* และ *มา* โดยสามารถนำคำทั้งสองไปแทนที่คำว่า *เตี* /tiv/ ‘ไป’ และ *ยัก* /mɔɔk/ ‘มา’ ในภาษาเขมรได้อย่างเทียบเท่า สามารถรักษารูปแบบทางวากยสัมพันธ์และความหมายเดิมในภาษาเขมรเอาไว้ได้

⁵ เฮดลีย์และคณะ (Headley et al, 1997) จัดให้คำว่า *กี* /pii/ ‘จาก’ ในภาษาเขมรเป็นคำบุพบท

⁶ นามวลี (noun phrase) คือ หน่วยสร้างที่มีค่านามเป็นส่วนหลัก จะมีส่วนรอง/ส่วนขยายหรือไม่ก็ได้ เช่น หนังสือ, หนังสือของฉัน (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2560, น. 302)

⁷ บุพบทวลี (prepositional phrase) คือ วลีที่มีคำบุพบทปรากฏนำหน้านามวลี ทั้งสองส่วนนี้จะปรากฏร่วมกันเป็นองค์ประกอบเดียวกัน ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ (จรัสดาว อินทรทัศน์, 2539, น. 57)

1.1.2 กริยาวลีที่ประกอบด้วยคำกริยาหลายคำ

1.) ปรากฏหน้าคำกริยาอื่นในกริยาวลี

(12) สำนวนภาษาเขมร

ងងៅរកលោកចុះ?

/ʔaen tiv rook look coh/

เอ็ง ไป หา ท่าน เกอะ

(สุชาติ)

สำนวนแปลภาษาไทย

เจ้าจง⁸ไปหาท่านเถอะ

(สุผาด)

(13) สำนวนภาษาเขมร

វិលៀមមកបូលខ្ញុំទៅស្ទូចត្រី។

/viʔliəm mook babuəl knom tiv stuuc tray/

วิลเลียม มา ขวน ฉั่น ไป ตก ปลา

(เมฆะบุษย์)

⁸ ผู้วิจัยจัดให้คำว่า จง ในบริบทนี้ เป็นคำช่วยกริยา โดยพิจารณาข้อมูลจาก พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556) ที่จัดให้คำว่า จง เป็นคำช่วยกริยาบอกความบังคับ เช่น จงปฏิบัติตามระเบียบวินัย, หรือบอกความหวัง เช่น จงมีความสุขความเจริญ

สำนวนแปลภาษาไทย

วิลเลียมมาชวนน้องไปตกปลา

(โพยมพยับหมอก)

คำว่า *เเส* /tɨv/ ‘ไป’ และ *ยัก* /mɔɔk/ ‘มา’ ในตัวอย่างข้างต้น ปรากฏหน้าคำกริยาอื่นในกริยาวลี มีรูปแบบทางวากยสัมพันธ์ คือ [นามวลี^{ประธาน} + เเส/ยัก + คำกริยา + นามวลี] มีความหมายแสดงการเคลื่อนที่ทางกายภาพและแสดงทิศทางการเคลื่อนเข้าหาหรือออกห่างจากตัวผู้พูด จะเห็นได้ว่าในสำนวนแปลภาษาไทย ผู้แปลสามารถแปลเป็นคำว่า *ไป* และ *มา* หน้าคำกริยาอื่นในกริยาวลีได้เช่นเดียวกัน จึงทำให้สามารถรักษารูปแบบทางวากยสัมพันธ์และความหมายเดิมเอาไว้ได้

2.) ปรากฏระหว่างคำกริยาอื่นในกริยาวลี

(14) สำนวนภาษาเขมร

ខ្ញុំចេញទៅលក់ត្រីសិន។

/knom cəŋ tɨv luək tray sən/

ฉัน ออก ไป ขาย ปลา ก่อน

(สุชาติ)

สำนวนแปลภาษาไทย

ฉันจะออกไปขายปลาก่อน

(สุชาติ)

(15) สำนวนภาษาเขมร

ยี่งเรีงเฝ้าเยกคณรไ้กูเกเรธา

/miin niən daə mɔɔk chɔw kbae

peaʔneecaa/

น้ำ เนื่อน เदन มา ยื่น ไกล

พนจร

(หมายเหตุ: หันดู)

สำนวนแปลภาษาไทย

เนื่อนเดินมายื่นข้างพนจร

(โพยมพยัหมอก)

คำว่า เรี /tiv/ ‘ไป’ และ เยก /mɔɔk/ ‘มา’ ในตัวอย่างข้างต้น ปรากฏระหว่างคำกริยาอื่นในกริยาวลี มีรูปแบบทางวากยสัมพันธ์ [นามวลี_{ประธาน} + คำกริยา + เรี/เยก + คำกริยา + นามวลี/บุพบทวลี] มีความหมายแสดงทิศทางของคำกริยาที่ปรากฏนำหน้า และมีการเคลื่อนที่เพื่อกระทำการของคำกริยาต่อไป จะเห็นได้ว่าในสำนวนแปลภาษาไทย ผู้แปลสามารถแปลเป็นคำว่า ไป และ มา นำคำกริยาอื่นในกริยาวลีได้เช่นเดียวกัน ไม่จำเป็นต้องปรับรูปแบบทางวากยสัมพันธ์ใหม่แต่อย่างใด

3.) ปรากฏหลังคำกริยาอื่นในกริยาวลี

คำว่า เรี /tiv/ ‘ไป’ และ เยก /mɔɔk/ ‘มา’ ในภาษาเขมร เมื่อปรากฏตามหลังคำกริยาอื่นในกริยาวลีจะมีรูปแบบทางวากยสัมพันธ์ คือ [นามวลี_{ประธาน} + คำกริยา + เรี/เยก + (นามวลี/บุพบทวลี)] ทั้งนี้ ความหมายของคำทั้งสองจะเปลี่ยนไป

ตามคำกริยาที่ปรากฏนำหน้า จากการเก็บข้อมูลพบความหมายของคำทั้งสองและสำนวน
แปลภาษาไทยที่สามารถรักษารูปแบบทางวากยสัมพันธ์เดิมไว้ได้ ดังนี้

(16) สำนวนภาษาเขมร

นางเภาตเฮ่คู้จ๊กจ๊อ

/nien loot tiv knon tik tuənlee/

นาง กระโดด ไป ใน น้ำ แม่น้ำ

(สุชาติ)

สำนวนแปลภาษาไทย

หล่อนกระโดดลงไปในน้ำ

(สุชาติ)

(17) สำนวนภาษาเขมร

เจ้ยวรัยร๊อ

/cavcey ruət mook/

เจ้าชัย ริ่ง มา

(สุชาติ)

สำนวนแปลภาษาไทย

เจ้าชัยริ่งเข้ามา

(สุชาติ)

(18) สำนวนภาษาเขมร

យប់ត្រឹម ប្រាកដជាបងខ្ញុំត្រឡប់មកវិញហើយ

/yup bantəc praakat cie baan

knom tralap mɔɔk vijŋ haəy/

กลางคืน เล็กน้อย ควรจะ, น่าจะ เป็น พี่

ฉัน กลับ มา กลับ แล้ว

(เมฆบุตร: หันบุญ)

สำนวนแปลภาษาไทย

พอหัวค่ำหน่อย พี่ของฉันน่าจะกลับมาแล้ว

(โพยมพยับหมอก)

คำว่า *ទៅ* /tiv/ ‘ไป’ และ *មក* /mɔɔk/ ‘มา’ ในตัวอย่างข้างต้น ปรากฏหลังคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ มีความหมายแสดงทิศทางการเคลื่อนที่ในเชิงกายภาพทั้งเข้าหาตัวผู้พูดและออกห่างจากตัวผู้พูด อาจมีหรือไม่มีบุพบทวลีตามหลังก็ได้ จะเห็นได้ว่าในสำนวนแปลภาษาไทย ผู้แปลสามารถแปลเป็นคำว่า *ไป* และ *มา* หลังคำกริยาอื่นในกริยาลีได้เช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี สำนวนแปลภาษาไทยในตัวอย่าง (17) ได้แสดงให้เห็นว่าผู้แปลอาจเลือกใช้คำกริยาอื่นเสริมในประโยคได้ เช่น การเพิ่มคำว่า *เข้า* ในสำนวนแปลภาษาไทย ทั้งนี้ คำกริยาที่เพิ่มเข้ามานั้นยังคงปรากฏอยู่หน้าคำว่า *มา* ทำให้คำว่า *มา* ปรากฏตามหลังคำกริยาเช่นเดียวกับตัวอย่างคำว่า *មក* /mɔɔk/ ‘มา’ ในภาษาเขมร

(19) สำนวนภาษาเขมร

ទោះបីអូនស្តាប់ទៅក៏អូនបិទភ្នែកជិតដែរ

/tuəhbəy	ʔoon	slap	tiv	kaa
ʔoon	bət	pneək	cit	dae/
ถึงแม้ว่า	น้อง	ตาย	<u>ไป</u>	ก็
น้อง	ปิด	ตา	ชิด	เช่นกัน

(เมฆวุฒะหฺบุฏ)

สำนวนแปลภาษาไทย

แม้ว่าน้องตายไป น้องก็ตายตาหลับแล้ว

(โพยมพยับหมอก)

คำว่า *เฮ* /tiv/ ‘ไป’ ในตัวอย่างข้างต้น ปรากฏหลังคำกริยาแสดงการเปลี่ยนสถานภาพ คือ คำว่า *สฺลาบ* /slap/ ‘ตาย’ มีความหมายแสดงการเปลี่ยนสถานภาพจากการมีชีวิตไปสู่สถานภาพใหม่ที่ไม่มีชีวิต จะเห็นได้ว่าในสำนวนแปลภาษาไทย ผู้แปลสามารถแปลเป็นคำว่า *ไป* หลังคำกริยาอื่นในกริยาวลีได้เช่นเดียวกัน กล่าวคือ สามารถรักษารูปแบบทางวากยสัมพันธ์และความหมายเดิมไว้ได้

(20) สำนวนภาษาเขมร

ເງິນເຮະກຸ້ງເຮົາເງິນໄອເບ້ຍາ

/riəŋ	nih kanlaaŋ	tiv	craəŋ	khæ	haəy/
เรื่อง	นี้ ผ่าน (เวลา)	<u>ไป</u>	มาก	เดือน	แล้ว

(เมฆวุฒะหฺบุฏ)

สำนวนแปลภาษาไทย

เรื่องนี้ผ่านไปหลายเดือนแล้ว

(โพยมพยับหมอก)

คำว่า *ទៅ* /tiv/ ‘ไป’ ในตัวอย่างข้างต้น ปรากฏหลังคำกริยา *កន្លង* /kanlaan/ ‘ผ่าน(เวลา)’ มีความหมายแสดงการณลักษณะ⁹ ทำให้เห็นว่าเหตุการณ์ได้เกิดขึ้นไปแล้ว เมื่อพิจารณาสำนวนแปลภาษาไทยจะเห็นว่าสามารถแปลเป็นภาษาไทยโดยรักษารูปแบบทางวากยสัมพันธ์และความหมายเดิมไว้ได้เช่นเดียวกัน

1.2 คำว่า *ទៅ* /tiv/ ‘ไป’ และ *មក* /mɔɔk/ ‘มา’ ในภาษาเขมร ที่ปรากฏในบุพพทลី

(21) สำนวนภาษาเขมร

ពីផ្ទះទៅសាលា មានប្រវែងប្រហែលបីគីឡូម៉ែត្រ

/pii pteah tiv saalaa mien pravaenj

prahael bəy kiiloomaet/

จาก บ้าน ไป โรงเรียน มี ระยะทาง

ประมาณ สาม กิโลเมตร

(เขมร: หันบู)

สำนวนแปลภาษาไทย

จากบ้านพักไปโรงเรียน มีระยะทางห่างกันกว่า 3 กิโลเมตร

(โพยมพยับหมอก)

⁹ การณลักษณะ (aspect) คือ ประเภททางไวยากรณ์ที่ระบุลักษณะหรือสภาพของ เหตุการณ์ ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่งแสดงโดยคำกริยา (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2560, น. 42)

(22) สำนวนภาษาเขมร

តាំងពីថ្ងៃនេះទៅ អញឱ្យបន្ទប់ឯមួយនៅលើផ្ទះ។

/tanpii tɲay nih tiv ʔaŋ ʔaoy
bantup ʔaɲ muəy niv ləə pteah/
ตั้งแต่ วัน นี้ ไป ข้า ให้
ห้อง เอ็ง หนึ่ง อยู่ บน บ้าน

(สฺยชาติ)

สำนวนแปลภาษาไทย

ตั้งแต่วันนี้ไป ฉันจะให้ห้องหนึ่งห้องอยู่ข้างบนบ้าน

(สุผาด)

(23) สำนวนภาษาเขมร

ហេតុអ្វីក៏តាំងពីព្រឹកមក ខ្ញុំបានជួបនាងច្រើនដងហើយនាងបែរជាមិនព្រមនិយាយរកខ្ញុំមួយម៉ត់។

/haetmdəc kaa tanpii prik mɔɔk kɲom
baan cuəp nien craən daɲ haəy nien
bae cie min prɔɔm niʔyiey rɔɔk kɲom
muəy mat/

เหตุใด ก็ ตั้งแต่ เข้า มา ฉัน
ได้ พบ นาง หลาย ครั้ง แล้ว นาง
กลับ เป็น ไม่ ยอม พูด หา ฉัน
หนึ่ง คำ

(เมษตุระหังญ)

สำนวนภาษาไทย

เหตุใดตั้งแต่เข้ามา ผมได้พบคุณหลายครั้งแล้ว คุณกลับทำเป็นไม่
ยอมพูดจากับผมสักคำ

(โพยมพยับทอม)

คำว่า *เเส* /tiv/ ‘ไป’ และ *ยัก* /mɔɔk/ ‘มา’ ในตัวอย่างทั้งสามข้างต้น
ปรากฏในบุพพทวลี มีรูปแบบทางวากยสัมพันธ์ คือ [คำบุพพท + นามวลีจุดเริ่มต้น + *เเส*/
ยัก + (นามวลีจุดหมาย)] มีความหมายแสดงความสัมพันธ์ทางพื้นที่และความสัมพันธ์
ทางเวลา เมื่อพิจารณาสำนวนแปลภาษาไทย จะเห็นได้ว่าในบริบทนี้สามารถแปลเป็น
คำว่า ไป และ มา แทนที่คำว่า *เเส* /tiv/ ‘ไป’ และ *ยัก* /mɔɔk/ ‘มา’ ในภาษาเขมร
โดยรักษารูปแบบทางวากยสัมพันธ์และความหมายเดิมไว้ได้

จากตัวอย่างที่ได้กล่าวไปข้างต้น จะเห็นได้ว่าเมื่อคำว่า *เเส* /tiv/ ‘ไป’ และ
ยัก /mɔɔk/ ‘มา’ ในภาษาเขมรปรากฏในกริยาลี มีความหมายแสดงการเคลื่อนที่
ทางกายภาพ แสดงทิศทางการเคลื่อนที่ แสดงการเปลี่ยนสถานภาพ และแสดง
การณ์ลักษณะ โดยเฉพาะการปรากฏร่วมกับคำกริยาที่มีความหมายแสดงการเคลื่อนที่
และการปรากฏในบุพพทวลี มีการแสดงความสัมพันธ์ทางพื้นที่และความสัมพันธ์
ทางเวลานั้น ผู้แปลสามารถแปลเป็นภาษาไทยได้อย่างเทียบเท่า อย่างไรก็ดี ยังมี
บางบริบทที่ผู้แปลจำเป็นต้องปรับสำนวนแปลบางประการเพื่อให้สื่อความหมายเดิมได้
ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงประเด็นนี้เป็นลำดับต่อไป

2. กลุ่มที่แปลเป็นคำว่า ไป และ มา ในภาษาไทยได้ แต่ต้องปรับรูปแบบทาง วากยสัมพันธ์

จากการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยพบว่าคำว่า *เเส* /tiv/ ‘ไป’ และ *ยัก* /mɔɔk/ ‘มา’
ในภาษาเขมรที่ปรากฏตามหลังคำกริยาบางประเภท เมื่อแปลเป็นคำว่า ไป และ มา ใน

ภาษาไทย จำเป็นต้องปรับรูปแบบทางวากยสัมพันธ์บางประการ เพื่อให้สามารถแปลเป็นคำทั้งสองในภาษาไทย ตัวอย่างข้อมูลในกลุ่มนี้มีดังนี้

(24) สำนวนภาษาเขมร

ຊຶ່ງຢູ່ຕາມອາຄັງສູງເຂົ້າສູ່ບາງເບີ

/ʔəvpuk	knom	baan	teaktɔɔŋ	suə	<u>tiv</u>
saalaariən	haoy/				
พ่อ	ฉัน	ได้	ติดต่อ	ถาม	ไป
โรงเรียน	แล้ว				

(หมายเหตุ: หัก)

สำนวนภาษาไทย

พ่อของฉันได้ติดต่อถามไปยังโรงเรียนแล้ว

(โพยมพยับทอม)

จากตัวอย่าง (24) คำว่า *ເຂົ້າ* /tiv/ ‘ไป’ ปรากฏในรูปแบบทางวากยสัมพันธ์คือ [นามวลีประธาน + คำกริยากระทำ (แสดงการสื่อสาร) + *ເຂົ້າ* + นามวลีสถานที่] มีความหมายแสดงทิศทางการสื่อสารที่เคลื่อนที่ออกไป จะเห็นได้ว่าเมื่อแปลเป็นภาษาไทย หากแปลเป็นสำนวนภาษาไทยว่า *พ่อของฉันได้ติดต่อถามไปโรงเรียนแล้ว จะเป็นประโยคที่ไม่อาจสื่อสารให้เข้าใจได้ เนื่องจากในภาษาไทยไม่ใช่คำว่า ไป ในบริบทนี้ ผู้แปลจึงได้เพิ่มคำบุพบท *ຍັງ* หน้าคำว่า *โรงเรียน* ซึ่งเป็นนามวลีแสดงสถานที่ ทำให้รูปแบบทางวากยสัมพันธ์เปลี่ยนไปกลายเป็นบุพบทวลีปรากฏตามหลังคำว่า ไป การแปลด้วยวิธีนี้จึงทำให้ผู้แปลสามารถเลือกเก็บคำว่า ไป ไว้ได้ด้วยการปรับรูปแบบทางวากยสัมพันธ์ใหม่

(25) สำนวนภาษาเขมร

កញ្ញាមាលតីគប្បក្រងវិញដោយញញឹម

/kəŋnaa mieleaʔdəy taap mɔɔk baan vɿŋ
daoy ɲəŋim/

นางสาว มาลดี ตอบ มา ฟี้
กลับ โดย ยิ้ม

(เมฆาะหฺหฺ)

สำนวนภาษาไทย

มาลดีตอบกลับมาอย่างยิ้มแย้ม

(โพยมพยับหมอก)

จากตัวอย่าง (25) คำว่า *ຍກ* /*mɔɔk*/ ‘มา’ ปรากฏในรูปแบบทางวากยสัมพันธ์ คือ [นามวลี_{ประธาน} + คำกริยากระทำ (แสดงการสื่อสาร) + *ຍກ* + *វិញ*] มีความหมาย แสดงทิศทางการสื่อสารที่เคลื่อนที่เข้าหาผู้พูด จากตัวอย่างนี้ คำว่า *វិញ* /*vɿŋ*/ ‘กลับ’ เป็นคำวิเศษณ์ขยายคำกริยาเพื่อแสดงการย้อนกลับในภาษาเขมร แต่ในภาษาไทยนั้น ไม่มีคำวิเศษณ์นี้ เมื่อผู้แปลต้องการรักษาความหมายเดิมในภาษาเขมรจึงต้องเลือกใช้คำว่า *กลับ* ซึ่งเป็นคำกริยาในภาษาไทย หากแปลเป็นสำนวนแปลภาษาไทยว่า **มาลดีตอบ มากลับป้อย่างยิ้มแย้ม* ประโยคนี้จะเป็นประโยคที่ผิดไวยากรณ์ ดังนั้น ผู้แปลจึงจำเป็นต้องปรับรูปแบบทางวากยสัมพันธ์ใหม่ โดยสลับคำว่า *กลับ* มาไว้ข้างหน้า ทำให้สามารถเก็บคำว่า *มา* ไว้ในสำนวนแปลนี้ได้

จากตัวอย่างที่ได้กล่าวไปข้างต้น จะเห็นได้ว่าเมื่อคำว่า *ទៅ* /*tiv*/ ‘ไป’ และ *ຍក* /*mɔɔk*/ ‘มา’ ในภาษาเขมรปรากฏในกริยาวลี โดยเฉพาะการปรากฏตามหลัง คำกริยาแสดงการสื่อสาร ผู้แปลจะไม่สามารถแปลเป็นคำว่า *ไป* และ *มา* พร้อมกับแปล

คำอื่น ๆ ในประโยคได้ในทันที ผู้แปลจำเป็นต้องปรับรูปแบบทางวากยสัมพันธ์ใหม่ เนื่องจากคำว่า *ไป* และ *มา* ในภาษาไทย เมื่อปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงการสื่อสารจะไม่สามารถใช้เชื่อมกับคำนามที่เป็นผู้รับการสื่อสารได้เช่นในภาษาเขมร ผู้แปลจำเป็นต้องใช้คำบุพบทหรือการสลับตำแหน่งบางประการเพื่อให้สื่อความหมายดั้งเดิมได้ อย่างไรก็ตามในบริบทนี้ผู้แปลสามารถแปลโดยใช้คำว่า *ไป* และ *มา* ได้ เพียงแต่ต้องปรับรูปแบบบางประการให้สละสลวยขึ้น ทว่ายังมีรูปแบบทางวากยสัมพันธ์อีกจำนวนหนึ่งที่ไม่สามารถแปลเป็นคำว่า *ไป* และ *มา* ในภาษาไทยได้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นนี้เป็นลำดับถัดไป

3. กลุ่มที่แปลเป็นคำว่า *ไป* และ *มา* ในภาษาไทยไม่ได้

3.1 คำว่า *ទៅ/tiv/* ‘ไป’ ในภาษาเขมรที่ปรากฏในกริยาวลี

จากการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าในบางประโยคนั้น เมื่อคำว่า *ទៅ/tiv/* ‘ไป’ ปรากฏหลังคำกริยาอื่นในกริยาวลี เช่น คำกริยาแสดงการติดต่อสื่อสาร จะไม่สามารถแปลเป็นคำว่า *ไป* ในภาษาไทยได้ ตัวอย่างสำนวนภาษาเขมรและสำนวนแปลภาษาไทยที่พบมีดังนี้

(26) สำนวนภาษาเขมร

ណារិនិយាយទៅសូផាត។

/naarin ni'yiey tiv soophaat/

ณาริน พุด ไป สูฟาด

(สุผาด)

สำนวนแปลภาษาไทย

ณารินพุดกับสุผาด

(สุผาด)

เมื่อพิจารณาตัวอย่าง (26) จะเห็นได้ว่าคำว่า *เฝ้า* /tɪv/ ‘ไป’ ปรากฏตามหลังคำกริยาที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสาร คือ คำว่า *นิยาม* /niʔyiey/ ‘พูด’ มีรูปแบบทางวากยสัมพันธ์ คือ [นามวลี_{ประธาน} + คำกริยากระทำ (แสดงการสื่อสาร) + *เฝ้า* + (นามวลี)] เมื่อพิจารณาสำนวนแปลภาษาไทย พบว่าผู้แปลได้ปรับสำนวนแปลภาษาไทยใหม่ โดยใช้คำว่า *กับ* ซึ่งเป็นคำเชื่อมบอกผู้มีส่วนร่วม เชื่อมนามวลีที่ปรากฏตามหลังเนื่องจากไม่สามารถใช้คำว่า *ไป* เพื่อสื่อความหมายให้ตรงตามต้นฉบับได้

(27) สำนวนภาษาเขมร

หฺรืเฒบฺลฺลึตเฝ้า

/ʔoon keen bantəc tɪv/

น้อง นอน เล็กน้อย ไป

(สุชาติ)

สำนวนแปลภาษาไทย

น้องนอนต่ออีกสักหน่อยเถอะ

(สุผาด)

(28) สำนวนภาษาเขมร

กยบฺฐลฺเฝ้า

/chup cɲal tɪv/

หยุด สงสัย ไป

(เมษะตุะหฺนฺ)

สำนวนแปลภาษาไทย

หยุดงเดอะ

(โพยมพยับหมอก)

ในตัวอย่าง (27) และ (28) คำว่า *เฒ่า/tiv/* ‘ไป’ ในสำนวนภาษาเขมรปรากฏตามหลังคำกริยากระทำหรือคำกริยาอารมณ์ซึ่งเป็นคำกริยาที่ไม่ได้แสดงการเคลื่อนที่ทางกายภาพ แต่แสดงให้เห็นความต่อเนื่องและการดำเนินไปของเหตุการณ์ จึงไม่ได้แสดงทิศทาง หรือมีเส้นทางการเคลื่อนที่เข้ามาเกี่ยวข้อง มีรูปแบบทางวากยสัมพันธ์ คือ [นามวลีประธาน + คำกริยากระทำ/คำกริยาอารมณ์ + *เฒ่า*] เมื่อแปลเป็นภาษาไทยพบว่าผู้แปลเลือกแปลโดยใช้คำเสริมท้ายหรือคำลงท้าย¹⁰ คือ คำว่า *เดอะ* ดังนั้น การแปลสำนวนภาษาไทยของคำในบริบทนี้ ผู้แปลจะไม่สามารถแปลเป็นคำว่า *ไป* ได้ จำเป็นต้องพิจารณาเจตนาของประโยคเสียก่อน จึงจะเลือกใช้คำเสริมท้ายได้อย่างเหมาะสม

3.2 คำว่า *เฒ่า/tiv/* ‘ไป’ ในภาษาเขมรที่ปรากฏในบุพพทวลี

จากการเก็บข้อมูล พบตัวอย่างคำว่า *เฒ่า/tiv/* ‘ไป’ ในภาษาเขมรที่ปรากฏในบุพพทวลี มีความหมายแสดงความสัมพันธ์ทางปริมาณ เมื่อแปลเป็นภาษาไทย ผู้แปลไม่สามารถแปลเป็นคำว่า *ไป* ในภาษาไทยได้ ตัวอย่างที่พบมีดังนี้

(29) สำนวนภาษาเขมร

*លេកកំណាចដែលមានកំលស់ពី ៥ ទៅ ៦ ម៉ែត្របានបក់បោកកษ
ដល់បើយ*

¹⁰ คำเสริมท้ายหรือคำลงท้าย (final particles) หมายถึง คำหรือกลุ่มคำที่ใช้เสริมท้ายข้อความหรือหน่วยภาษาาระดับต่าง ๆ อาจมีทำนองเสียงเพื่อบอกอารมณ์ ความรู้สึก เจตนาของผู้พูด (อรรวรรณ บุญยฤทธิ์, 2562, น. 220)

ปีที่ 38 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2564)

/rolbok	kamnaac	dael mien kampuəh	pii
5 tiv 6	maet baan	bak baok <u>mook</u>	dal
haəy/			
คลื่น	ร้าย	ที่	มี ความสูง ตั้งแต่
5 ไป 6	เมตร ได้	พัด	พัด
แล้ว			มา ถึง

(មេឃចុះអំប៊ុំ)

สำนวนแปลภาษาไทย

คลื่นร้ายที่มีความสูง 5 ถึง 6 เมตร ก็ได้ถาโถมเข้ามาถึงแล้ว

(โพยมพยับหมอก)

ในตัวอย่าง (29) คำว่า *เสว* /tɨv/ ‘ไป’ ปรากฏในบุพพทลีส มีรูปแบบทางวากยสัมพันธ์ คือ [คำบุพพท + นามวลี_{จุดเริ่มต้น} + *เสว* + นามวลี_{จุดหมาย}] มีความหมายแสดงความสัมพันธ์ทางปริมาณ เมื่อพิจารณาสำนวนแปลภาษาไทยจะเห็นว่าผู้แปลได้ปรับสำนวนแปลภาษาไทยใหม่ ทำให้ไม่ปรากฏคำว่า ไป หากผู้แปลเลือกใช้สำนวนแปลที่ปรากฏคำว่า ไป จะได้สำนวนแปลภาษาไทยเป็น *คลื่นร้ายที่มีความสูง 5 ไป 6 เมตร ก็ได้ถาโถมเข้ามาถึงแล้ว ประโยคนี้เป็นประโยคที่ผิดไวยากรณ์ภาษาไทย ดังนั้นในการเชื่อมนามวลีเข้ากับเนื้อความในบุพพทลีสนี้ ผู้แปลจึงต้องปรับจากคำว่า ไป เป็นคำว่า ถึง เพื่อใช้บอกจุดหมาย แสดงให้เห็นว่าในกรณีนี้ คำว่า ไป ในภาษาไทยไม่สามารถแสดงรูปแบบทางวากยสัมพันธ์และความหมายที่เทียบเท่ากับคำว่า *เสว* /tɨv/ ‘ไป’ ในภาษาเขมรได้

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่าเมื่อคำว่า *เต๋* /tɨv/ ‘ไป’ และ *ยัก* /mɔɔk/ ‘มา’ ในภาษาเขมรปรากฏตามคำหลังคำกริยาแสดงการสื่อสารนั้น ผู้แปลอาจปรับ

รูปแบบทางวากยสัมพันธ์เล็กน้อยได้ในบางบริบท ดังข้อมูลที่ได้กล่าวถึงในประเด็นก่อนหน้า ทว่าในบริบทนี้ ผู้แปลจำเป็นต้องเลือกใช้คำใหม่เพื่อให้สื่อความหมายได้ดั้งเดิม ดังนั้น เมื่อจะต้องแปลคำว่า *เฝ้า* /tɨw/ ‘ไป’ และ *ยัก* /mɔɔk/ ‘มา’ ที่ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงการสื่อสาร ผู้แปลจะต้องมีความระมัดระวังมากขึ้น เพื่อไม่ให้เกิดการแปลผิดพิสดาร โดยอาจพิจารณาเลือกคำแปลจากคำบุพบทในภาษาไทย แล้วจึงนำมาพิจารณาว่าคำที่เลือกมานั้นสื่อความหมายตรงกับความหมายในภาษาเขมรหรือไม่ ก่อนจะแปลความหมายในบริบทนี้ต่อไป นอกจากนี้ เมื่อคำว่า *เฝ้า* /tɨw/ ‘ไป’ และ *ยัก* /mɔɔk/ ‘มา’ ในภาษาเขมร ปรากฏตามหลังคำกริยาที่ไม่ได้แสดงการเคลื่อนไหวทางกายภาพ แต่แสดงความต่อเนื่องและการดำเนินไปของเหตุการณ์ ผู้แปลอาจพิจารณาการแปลเสียใหม่ โดยเลือกใช้คำลงท้ายในภาษาไทยที่สื่อเจตนาหรือความรู้สึกนั้นตามที่ผู้แปลเห็นว่าเหมาะสม ขณะที่คำว่า *เฝ้า* /tɨw/ ‘ไป’ และ *ยัก* /mɔɔk/ ‘มา’ ในภาษาเขมรที่ปรากฏในบุพบทวลี มีความหมายแสดงความสัมพันธ์ทางปริมาณนั้น ผู้แปลจะแปลโดยใช้คำว่า *ไป* ไม่ได้ เนื่องจากคำดังกล่าวยังไม่สามารถทำหน้าที่นี้ได้ในประเทศไทย ผู้แปลจำเป็นต้องเลือกใช้คำใหม่ให้เหมาะสม จะเห็นได้ว่ากรณีต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นกรณีที่ยังมีข้อจำกัดเรื่องการใช้คำว่า *ไป* และ *มา* ในภาษาไทย เมื่อต้องแปลคำว่า *เฝ้า* /tɨw/ ‘ไป’ และ *ยัก* /mɔɔk/ ‘มา’ ในบริบทนี้ ผู้แปลจะต้องมีความรอบคอบในการแปลมากขึ้น เพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดในสำนวนแปล

จากความเทียบเท่าในการแปลทั้งสามกลุ่มที่ได้อธิบายมานี้ ผู้วิจัยเห็นว่าอาจเกิดขึ้นจากปัจจัยบางประการ ซึ่งจะได้นำกล่าวถึงในเนื้อหาส่วนถัดไป

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเทียบเท่าในการแปลคำว่า *ទៅ/tiv/* ‘ไป’ และ *មក/mock/* ‘มา’ ในภาษาเขมรเป็นภาษาไทย

1. ปัจจัยที่ทำให้แปลได้อย่างเทียบเท่า

1.1 การเรียงลำดับคำในประโยคแบบประธาน-กริยา-กรรมในภาษาเขมรและภาษาไทย

ภาษาแต่ละภาษาอาจมีการจัดเรียงลำดับคำในประโยคแตกต่างกันไป เช่น ภาษาอังกฤษมีการเรียงลำดับคำแบบประธาน-กริยา-กรรม ขณะที่ภาษาพม่าและภาษาญี่ปุ่น มีการเรียงลำดับคำแบบประธาน-กรรม-กริยา (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2560) เมื่อพิจารณาภาษาเขมรและภาษาไทย แม้ว่าจะอยู่ในตระกูลภาษาต่างกัน แต่ภาษาทั้งสองมีการเรียงลำดับคำในประโยคเหมือนกันคือ ประธาน-กริยา-กรรม และมีการวางส่วนขยายคำนามไว้หลังคำนามที่ต้องการเช่นกัน (วัลยา ช่างขวัญยืน และคณะ, 2553, น. 203) การเรียงลำดับคำในประโยคคล้ายกันเช่นนี้ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้แปลสามารถนำภาษาทั้งสองมาแปลเปรียบเทียบกันได้แบบคำต่อคำ ดังตัวอย่างสำนวนแปลของคำว่า *ទៅ/tiv/* ‘ไป’ และ *មក/mock/* ‘มา’ ที่ปรากฏเป็นกริยาเดี่ยวในกริยาวลี เช่น

(30) สำนวนภาษาเขมร

ខ្ញុំមិនទៅក្នុងពេលទេ។

/knom min tiv pnumpiŋ tee/

ฉัน ไม่ ไป พนมเปญ คำแสดงการปฏิเสธ

(สุชาติ)

สำนวนแปลภาษาไทย

ฉันไม่ไปพนมเปญหรอก

(สุผาด)

(31) สำนวนภาษาเขมร

ฉันยกมือสู้กับเขา?

/ʔaen mook pii srok naa/

เอ็ง มา จาก เมือง ไหน

(สุผาด)

สำนวนแปลภาษาไทย

เจ้าหนูมาจากไหน

(สุผาด)

จากตัวอย่าง (30) และ (31) แสดงให้เห็นการเรียงลำดับคำในประโยคแบบ ประธาน-กริยา-กรรมในภาษาเขมรและภาษาไทย ผู้แปลสามารถแปลได้อย่างเทียบเท่า โดยไม่จำเป็นต้องปรับโครงสร้างประโยคหรือปรับการเรียงลำดับคำในประโยคแต่อย่างใด หลักฐานนี้จึงช่วยสนับสนุนความคิดเรื่องการแปลแบบเทียบคำต่อคำของภาษาทั้งสอง ได้เป็นอย่างดีว่าเป็นการแปลที่กระทำได้โดยง่าย

1.2 การเป็นภาษาคำโดดของภาษาเขมรและภาษาไทย

แม้ว่าภาษาเขมรจะอยู่ในตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติกซึ่งมีการสร้างคำแบบภาษาคำติดต่อ (agglutinative language) คือ มีการสร้างคำด้วยการเติมหน่วยคำเติม (affix) แต่เมื่อพิจารณาการใช้คำในภาษาเขมรจะพบว่ามีลักษณะของ

ภาษาคำโดด (isolating language) คือ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปคำเพื่อทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ (วัลยา ช่างขวัญยืน และคณะ, 2553, น. 202) ดังนั้น เมื่อแปลเป็นภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาคำโดด จึงสามารถแปลได้อย่างเทียบเท่า ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

(32) สำนวนภาษาเขมร

ខ្ញុំមិនទៅភ្នំពេញទេ។

/knom min tiv pnumpɨn tee/

ฉัน ไม่ ไป พนมเปญ คำแสดงการปฏิเสธ

(สุชาติ)

สำนวนแปลภาษาไทย

ฉันไม่ไปพนมเปญหรอก

(สุชาติ)

(33) สำนวนภาษาเขมร

ឯងមកពីស្រុកណា?

/ʔaen moək pii srok naa/

เอ็ง มา จาก เมือง ไหน

(สุชาติ)

สำนวนแปลภาษาไทย

เจ้าหนูมาจากไหน

(สุชาติ)

(34) สำนวนภาษาเขมร

ខ្ញុំចេញទៅលក់ត្រីសិន។

/knom cəŋ tɨv lɔək trəy sən/

ฉัน ออก ไป ขาย ปลา ก่อน

(สุชาติ)

สำนวนแปลภาษาไทย

ฉันจะออกไปขายปลาก่อน

(สุชาติ)

(35) สำนวนภาษาเขมร

មីងនឿនដើរមកលក់ក្បូរពេនចរ។

/miin nʰeən daə mɔɔk chɔɔ kbae

peaʔneecaa/

น้ำ เนื่อน เดิน มา ยืน ใกล้

พเนจร

(เมษวุฒะหิบุญ)

สำนวนแปลภาษาไทย

เนื่อนเดินมายืนข้างพเนจร

(โพยมพยับหมอก)

จากตัวอย่าง (32) - (35) จะเห็นว่าเมื่อคำว่า *ទៅ* /tɨv/ ‘ไป’ และ *មក* /mɔɔk/ ‘มา’ ปรากฏในตำแหน่งต่าง ๆ ของประโยค ทั้งที่ปรากฏเป็นกริยาเดี่ยวและปรากฏ

ร่วมกับคำกริยาอื่นในกริยาลี คำทั้งสองไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปคำแต่อย่างใด สามารถนำไปประกอบในประโยคได้โดยใช้รูปเดิม ดังนั้นในบริบทนี้จึงสามารถแปลเป็นคำว่า *ไป* และ *มา* ในภาษาไทยได้โดยไม่ต้องปรับเปลี่ยนแต่อย่างใด

1.3 การมีหน่วยสร้างกริยาเรียงในภาษาเขมรและภาษาไทย

หน่วยสร้างกริยาเรียง (serial verb construction) เป็นปรากฏการณ์ทางภาษาที่เกิดขึ้นกับภาษาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Clark, 1992) โครงสร้างทางภาษาที่เอื้อให้คำกริยาปรากฏเรียงต่อเนื่องกันเช่นนี้ ทำให้เมื่อแปลคำว่า *ទៅ* /tiv/ ‘ไป’ และ *មក* /mɔɔk/ ‘มา’ ซึ่งปรากฏร่วมกับคำกริยาอื่นในกริยาลีเป็นภาษาไทย ผู้แปลสามารถแปลโดยรักษาดำแหน่งเดิมในภาษาเขมรไว้ได้ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

(36) สำนวนภาษาเขมร

វិលៀមមកបូលខ្ញុំទៅស្ទូចត្រី។

/viʔliəm mɔɔk babuəl knom tiv stuuc trəy/

วิลเลียม มา ขวน ฉั่น ไป ตก ปลา

(หมายเหตุ: หักบุญ)

สำนวนแปลภาษาไทย

วิลเลียมมาขวนน้องไปตกปลา

(โพยมพยับหมอก)

(37) สำนวนภาษาเขมร

ខ្ញុំចេញទៅលក់ត្រីសិន។

/knom cəŋ tiv luək trəy sən/

ฉัน ออก ไป ขาย ปลา ก่อน
(สมุทร)

สำนวนแปลภาษาไทย

ฉันจะออกไปขายปลาก่อน

(สุผาด)

(38) สำนวนภาษาเขมร

រឿងនេះកន្លងទៅច្រើនខែហើយ។

/riəŋ nih kanlaan tiv craəŋ khæ haəy/

เรื่อง นี้ ผ่าน (เวลา) ไป มาก เดือน แล้ว

(เมฆบุตร: รัญ)

สำนวนแปลภาษาไทย

เรื่องนี้ผ่านไปหลายเดือนแล้ว

(โพยมพยับหมอก)

จากตัวอย่าง (36) - (38) จะเห็นว่าคำว่า *ទៅ* /tiv/ ‘ไป’ และ *មក* /mɔɔk/ ‘มา’ ในภาษาเขมร ปรากฏในหน่วยสร้างกริยาเรียง ในตำแหน่งหน้าคำกริยา ระหว่างคำกริยาและหลังคำกริยา เมื่อแปลเป็นภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาที่มีหน่วยสร้างกริยาเรียงเช่นเดียวกัน ผู้แปลสามารถแปลโดยรักษาตำแหน่งเดิมไว้ได้ ในกรณีนี้ ทำให้เห็นว่าหน่วยสร้างกริยาเรียงอาจไม่ใช่อุปสรรคของการแปลระหว่างภาษาทั้งสอง

อย่างไรก็ดี หน่วยสร้างกริยาเรียงมีความเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ทางภาษาที่สำคัญคือ การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา จากตัวอย่างสำนวนแปลที่พบ

ผู้วิจัยเห็นว่าประเด็นนี้อาจเป็นคำอธิบายหนึ่งที่ใช้อธิบายการแปลที่ไม่เทียบเท่าในภาษาทั้งสองได้ ผู้วิจัยจึงขอกล่าวถึงประเด็นนี้เป็นลำดับต่อไป

2. ปัจจัยที่ทำให้แปลได้ไม่เทียบเท่า

ปัจจัยหลักที่ทำให้แปลได้ไม่เทียบเท่าคือ การกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่ไม่เท่ากันระหว่างภาษาเขมรและภาษาไทย

กึ่งกาญจน์ เทพกาญจน์ (2559) ได้ให้ความหมายของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ไว้ว่าเป็นกระบวนการที่คำคำหนึ่งมีคุณสมบัติทางไวยากรณ์มากกว่าเดิมตามกาลเวลาที่ผ่านไป คำคำนั้นอาจไม่ได้เป็นคำไวยากรณ์มาแต่เดิม แต่ได้พัฒนามาเป็นคำไวยากรณ์ในเวลาต่อมา หรือในบางกรณี คำคำนั้นอาจเป็นคำไวยากรณ์อยู่แล้ว และได้เปลี่ยนแปลงมาแสดงหน้าที่ทางไวยากรณ์มากขึ้น กึ่งกาญจน์ เทพกาญจน์ ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่าคำไวยากรณ์กลุ่มหนึ่งเป็นคำที่พัฒนามาจากคำกริยา และมักเกิดขึ้นกับคำกริยาที่ปรากฏในตำแหน่งสุดท้ายของหน่วยสร้างกริยาเรียง เมื่อพิจารณากลุ่มข้อมูลที่พบ ผู้วิจัยเห็นว่าปรากฏการณ์นี้สามารถใช้อธิบายการแปลภาษาเขมรเป็นภาษาไทยในกรณีที่เกิดความไม่เทียบเท่าได้ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

(39) สำนวนภาษาเขมร

នាងលោតទៅក្នុងទឹកទន្លេ។

/nien loot tiv knon tik tuənlee/

นาง กระโดด ไป ใน น้ำ แม่น้ำ

(ญุฬาท)

สำนวนแปลภาษาไทย

หล่อนกระโดดลงไปในน้ำ

(สุผาด)

(40) สำนวนภาษาเขมร

เจ๊ฉวัยรค์ยัก ។

/cavcey ruət mɔɔk/

เจ้าชัย ริ่ง มา

(สฺรฺฆาต)

สำนวนแปลภาษาไทย

เจ้าชัยริ่งเข้ามา

(สุผาด)

(41) สำนวนภาษาเขมร

ณารินรียายเจ๊สฺรฺฆาต ។

/naarin niʔyiey tiv soophaat/

ณาริน พุด ไป สฺรฺฆาต

(สฺรฺฆาต)

สำนวนแปลภาษาไทย

ณารินพุดกับสุผาด

(สุผาด)

(42) สำนวนภาษาเขมร

ឪពុកខ្ញុំបានទាក់ទងសួរទៅសាលារៀនហើយ

/ʔəvpuk kɲom baan teaktɔŋ suə tiv

saalaariən haəy/

พ่อ ฉัน ได้ ติดต่อ ถาม ไป

โรงเรียน แล้ว

(เมฆวุฒะหิณฺณ)

สำนวนภาษาไทย

พ่อของฉันได้ติดต่อถามไปยังโรงเรียนแล้ว

(โพยมพยับหมอก)

(43) สำนวนภาษาเขมร

ឈប់ឆ្ងល់ទៅ

/chup cɲal tiv/

หยุด สงสัย ไป

(เมฆวุฒะหิณฺณ)

สำนวนแปลภาษาไทย

หยุดงงเออะ

(โพยมพยับหมอก)

(44) สำนวนภาษาเขมร

*รถก็ล้มมาแต่ฝั่งบารก็ถล่มที่ ๕ เสา ๖ ใช้ทุกระบักเพิกษก
ฝั่งเบี้ยว*

/rolɔk kamnaac dael mien kampuəh pii

5 tiv 6 maet baan bak baok mɔɔk dal

haəy/

คลื่น ร้าย ที่ มี ความสูง ตั้งแต่

5 ไป 6 เมตร ได้ พัด ชัด มา ถึง

แล้ว

(เมฆตุ:หับ)

สำนวนแปลภาษาไทย

คลื่นร้ายที่มีความสูง 5 ถึง 6 เมตร ก็ได้ถาโถมเข้ามาถึงแล้ว

(โพยมพยับหมอก)

จากตัวอย่าง (39) และ (40) จะเห็นได้ว่าคำว่า *เสา* /tiv/ ‘ไป’ และ *ยัก* /mɔɔk/ ‘มา’ ในภาษาเขมรปรากฏร่วมกับคำว่า *รถ* /loot/ ‘กระโดด’ และ *รถ* /ruət/ ‘วิ่ง’ คำกริยาทั้งสองเป็นคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ (motion verb) เช่นเดียวกับคำว่า *เสา* /tiv/ ‘ไป’ และ *ยัก* /mɔɔk/ ‘มา’ ดังนั้นเมื่อเป็นคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่เช่นเดียวกัน จึงร่วมกันแสดงความต่อเนื่องของเหตุการณ์ ความหมายของคำว่า *เสา* /tiv/ ‘ไป’ และ *ยัก* /mɔɔk/ ‘มา’ จึงยังไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากนัก

ขณะที่ตัวอย่าง (41) และ (42) คำว่า *เสา* /tiv/ ‘ไป’ ปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงการสื่อสารคือ คำว่า *รียาย* /niɽyiey/ ‘พูด’ และ *ยัก* /teaktɔɔj/ ‘ติดต่อ’ คำทั้งสองเป็นคำกริยาที่ไม่ได้แสดงการเคลื่อนที่ เมื่อคำว่า *เสา* /tiv/ ‘ไป’ ปรากฏร่วม

จึงสูญเสียความหมายที่แสดงการเคลื่อนไหวที่ไป เหลือเพียงความหมายที่แสดงทิศทางการปรากฏในบริบทที่มีความเป็นนามธรรมเช่นนี้ แสดงให้เห็นการปรากฏในบริบทใหม่ซึ่งสัมพันธ์กับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่มองว่าคำไวยากรณ์จะเกิดขึ้นได้เมื่อปรากฏในบริบทใหม่หรือบริบทที่มีความเป็นนามธรรมมากขึ้น เมื่อพิจารณาสำนวนแปลภาษาไทยจะพบว่า การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า *ເຮົາ* /tiv/ ‘ไป’ ซึ่งปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงการสื่อสารนี้ ไม่ได้เกิดขึ้นกับคำว่า *ໄປ* ในภาษาไทย ดังนั้นผู้แปลจึงไม่สามารถแปลเป็นสำนวนแปลว่า *ณารินพูดไปสูผาด และ *พ่อของฉันได้ติดต่อถามไปโรงเรียนแล้ว ได้ จำเป็นจะต้องปรับโครงสร้างทางไวยากรณ์ด้วยการเติมคำบุพบทหรือใช้คำเชื่อมเพื่อให้สามารถสื่อความหมายเดิมตามภาษาต้นทาง

เมื่อพิจารณาการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า *ເຮົາ* /tiv/ ‘ไป’ ในภาษาเขมรจะเห็นว่าในตัวอย่าง (43) คำว่า *ເຮົາ* /tiv/ ‘ไป’ ได้พัฒนาไปเป็นคำเสริมท้ายหรือคำลงท้ายในภาษาเขมร และในตัวอย่าง (44) ได้พัฒนาไปเป็นคำเชื่อมในบุพบทลี จะเห็นได้ว่า ผู้แปลไม่สามารถแปลโดยเก็บคำว่า *ໄປ* ในภาษาไทยไว้ได้ จำเป็นต้องเปลี่ยนไปใช้คำลงท้ายหรือคำเชื่อมอื่นในภาษาไทย ตัวอย่างทั้งสองนี้จึงแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า *ເຮົາ* /tiv/ ‘ไป’ ในภาษาเขมร แตกต่างจากคำว่า *ໄປ* ในภาษาไทย

จากตัวอย่างทั้งหมดนี้ จึงช่วยแสดงให้เห็นว่าเมื่อผู้แปลจำเป็นต้องแปลคำว่า *ເຮົາ* /tiv/ ‘ไป’ และ *ຍັກ* /mɔɔk/ ‘มา’ เป็นภาษาไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อคำทั้งสองปรากฏในตำแหน่งสุดท้ายของหน่วยสร้างกริยาเรียงหรือปรากฏในบุพบทลี ผู้แปลจะต้องมีความระมัดระวังในการแปล เนื่องจากคำทั้งสองไม่เทียบเท่ากันในบริบทนี้ อันเป็นผลมาจากการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่ไม่เท่ากันในภาษาไทยและภาษาเขมร หากแปลโดยไม่ระวัง อาจทำให้ผู้อ่านไม่เข้าใจความหมายหรือเข้าใจคลาดเคลื่อนไปได้

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ผลการวิจัย พบว่าสามารถจำแนกกลุ่มของสำนวนแปลภาษาไทยของคำว่า *เฝ้า* /tɨv/ ‘ไป’ และ *มก* /mɔɔk/ ‘มา’ ในภาษาเขมรออกได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. สามารถแปลเป็นคำว่า *ไป* และ *มา* ได้อย่างเทียบเท่า
2. สามารถแปลเป็นคำว่า *ไป* และ *มา* ได้ แต่ต้องปรับรูปแบบทางวากยสัมพันธ์
3. ไม่สามารถแปลเป็นคำว่า *ไป* และ *มา* ได้

เมื่อพิจารณาปัจจัยที่ทำให้แปลได้อย่างเทียบเท่า พบว่ามีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 3 ปัจจัย คือ

1. การเรียงลำดับคำในประโยคแบบประธาน-กริยา-กรรมในภาษาเขมรและภาษาไทย
2. การเป็นภาษาคำโดดของภาษาเขมรและภาษาไทย
3. การมีหน่วยสร้างกริยาเรียงในภาษาเขมรและภาษาไทย

ขณะที่ปัจจัยที่ทำให้เกิดความไม่เทียบเท่าในการแปล คือ การกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่ไม่เท่ากันระหว่างภาษาเขมรและภาษาไทย

เมื่อพิจารณาข้อมูลที่พบจะเห็นว่าคำว่า *เฝ้า* /tɨv/ ‘ไป’ และ *มก* /mɔɔk/ ‘มา’ ในภาษาเขมร โดยส่วนใหญ่แล้วสามารถแปลเป็นคำว่า *ไป* และ *มา* ได้อย่างเทียบเท่า สามารถรักษารูปแบบทางวากยสัมพันธ์และความหมายเดิมไว้ได้ เนื่องจากภาษาเขมรและภาษาไทยมีการเรียงลำดับคำในประโยคแบบประธาน-กริยา-กรรมเป็นภาษาคำโดด และมีหน่วยสร้างกริยาเรียงเช่นเดียวกัน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ

แนวคิดที่ ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ (2557) เสนอไว้ว่าภาษาทั้งสองมีความใกล้เคียงกันมากจนสามารถแปลเทียบกันได้แบบคำต่อคำ

อย่างไรก็ดี ข้อมูลส่วนหนึ่งทำให้ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีบางกรณีที่ไม่สามารถแปลได้อย่างเทียบเท่า จำเป็นจะต้องปรับรูปแบบทางวากยสัมพันธ์หรือเลือกใช้คำใหม่ เพื่อให้สามารถเก็บความหมายเดิมในภาษาเขมรไว้ได้ ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คำทั้งสองไม่เทียบเท่ากันนี้อาจเกิดจากกระบวนการทางภาษาที่เรียกว่า การกลายเป็นคำไวยากรณ์ แม้ว่ากระบวนการนี้จะเกิดขึ้นทั้งในภาษาเขมรและภาษาไทย แต่การกลายเป็นคำไวยากรณ์เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเฉพาะคำในภาษานั้น ๆ ดังนั้น คำแต่ละคำจึงอาจพัฒนาไปเป็นคำไวยากรณ์บนเส้นทางที่แตกต่างกันได้ การนำคำว่า *ទៅ/tiv/* ‘ไป’ และ *មក/mock/* มาพิจารณาเปรียบเทียบกับสำนวนแปลเช่นนี้ จึงช่วยยืนยันคำอธิบายนี้ได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ การเก็บข้อมูลในช่วงเวลาที่ต่างกัน ยังทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าคำว่า *ទៅ/tiv/* ‘ไป’ ได้ปรากฏในบุพพทวลีแสดงความสัมพันธ์ทางปริมาณ ข้อมูลนี้ปรากฏในนวนิยายเรื่องเมฆจะอับบ (មេឃចុះអំបូរ) ซึ่งเป็นข้อมูลที่ร่วมสมัยกับภาษาเขมรในปัจจุบันมากที่สุด อาจเป็นไปได้ว่าการใช้ในบริบทนี้เป็นการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า *ទៅ/tiv/* ‘ไป’ ในภาษาเขมรที่มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องจนเกิดหน้าที่ทางไวยากรณ์ใหม่ หากนำคำว่า *ទៅ/tiv/* ‘ไป’ และ *មក/mock/* ‘มา’ จากกลุ่มข้อมูลอื่น ๆ มาพิจารณาให้ครอบคลุมมากขึ้น อาจพบลักษณะทางภาษาที่น่าสนใจอีกก็เป็นได้

การศึกษาความเทียบเท่าในการแปลคำว่า *ទៅ/tiv/* ‘ไป’ และ *មក/mock/* ในภาษาเขมรเป็นภาษาไทยครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นลักษณะที่น่าสนใจบางประการของคำทั้งสอง ทำให้เห็นว่าข้อมูลที่ได้จากการศึกษาของกฤตกร สารกิจ, ไกลรุ่ง อามระดิษ และวิภาส โพธิแพทย (2563) นั้น เมื่อแปลรูปแบบทางวากยสัมพันธ์และความหมายเหล่านั้นในภาษาเขมรเป็นภาษาไทย จะมีรูปแบบใดบ้างที่สามารถแปลเป็นภาษาไทยได้โดยง่าย และรูปแบบใดบ้างที่ผู้แปลควรเพิ่มความระมัดระวังก่อนพิจารณา

การแปลเพื่อเลือกใช้คำให้เหมาะสม การศึกษานี้จึงเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ทำงานแปล เอกสารภาษาเขมร – ภาษาไทย สามารถนำไปเป็นแนวทางเพื่อใช้ในการทำงานแปลต่อไปได้ ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสอนภาษาเขมรให้แก่ผู้เรียนชาวไทย และการสอนภาษาไทยให้แก่ชาวกัมพูชา เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้นได้

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กฤตกร สารกิจ, ไกล่รุ่ง อามระดิษ และวิภาส โพธิแพทย. (2563). รูปแบบทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า *เตี* /tɨv/ ‘ไป’ และ *ยัก* /mɔɔk/ ‘มา’ ในภาษาเขมร. *ภาษาและภาษาศาสตร์*, 38(2), 38-60.
- กึ่งกาญจน์ เทพกาญจน. (2559). *Grammaticalization กระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คงค์ บุนเณิน. (2557). *พยางค์พยางค์* (ชาญชัย คงเพ็ชรธรรม, บรรณาธิการแปล). อุบลราชธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- จรัสดาว อินทรทัศน์. (2539). *กระบวนการที่คำกริยากลายเป็นคำบุพบทในภาษาไทย* (วิทยานิพนธ์ดุสิตบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ. (2557). ความหลากหลายและความกลมรวมทางภาษาในประเทศไทยกลุ่มประชาคมอาเซียน. *เอเชียปริทัศน์*, 35(1), 1-28.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ริม คิน. (2550). *สูवाद* (ประยูร ทรงศิลป์, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: พิธีกรรมการพิมพ์. (ต้นฉบับพิมพ์ปี ค.ศ. 1965).
- วรรณ แสงอร่ามเรือง. (2552). *ทฤษฎีและหลักการแปล* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัลยา ข้างขวัญยืน และคณะ. (2553). *บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 2: คำ การสร้างคำ และการยืมคำ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สถาบันภาษาไทย สำนักวิชาการและ

มาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ.

วัลยา วิวัฒน์ศร. (2557). *การแปลวรรณกรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โครงการ
เผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2560). *พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ทั่วไป)*
ฉบับราชบัณฑิตยสภา. กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.

อรรรรณ บุญฤทธิ์. (2562). *ระบบเสียงและไวยากรณ์ภาษาไทยและภาษาเขมร*.
กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ภาษาต่างประเทศ

Amratisha, Klairung. (2009). Rim Kin. *Southeast Asian Writers: Dictionary of
Literary Biography Volume 384*. New York: Gale Cengage Learning.

Clark, Marybeth. (1992). Serialization in Mainland Southeast Asia. *Pan –
Asiatic Linguistic*. In *Proceedings of the 3rd International
Symposium on Language and Linguistics vol. 1*. (pp. 145-160).
Chulalongkorn University, Bangkok.

Headley, Robert K. and Chim, Rath. and Soeum, Ok. (1997). *Modern
Cambodian-English Dictionary*. Kensington, Md: Dunwoody Press.

Newmark, Peter. (1988). *A Textbook of Translation*. London: Prentice Hall.

Nida, Eugene and Taber, Charles. (2003). *The Theory and Practice of
Translation*. Boston: Brill.

Wilkins, David P. and Hill, Deborah. (1995). When “go” means “come”:
Questioning the basicness of basic motion verbs. *Cognitive*

Linguistics (includes Cognitive Linguistic Bibliography) , 6(2-3) ,
209-259.

Reiss, Katarina. (2000). *Translation Criticism – the Potentials and
Limitations*. Manchester: St.Jerome Publishing.

គង់ ប៊ុនឈឿន. (2006). *មេឃចុះអ័ប្ប*. ភ្នំពេញ: បណ្ណាល័យឆតពណ្ណវង្សី.

រឹម គីន. (1965). *សូដាត* (បោះពុម្ពលើកទី 12). ភ្នំពេញ: គ្រឹះស្ថានបោះពុម្ពនិង
ចែកចាយនៃក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា.